

BARNEHAGEMELDING FOR BÆRUMSBARNEHAGEN –
OPPFØLGING AV *BARNEHAGEMELDING 2015-2025*

KVALITETSPLAN 1
2015–2018

Innhold

Forord	2
1. Innledning	3
2. Kvalitetsutvikling i barnehagene.....	4
2.1. Analyse, vurdering og utviklingsarbeider	4
2.2. Årsplan som styringsverktøy	5
2.3. Grunnleggende kompetanse for Bærumsbarnehagene.....	5
3. Satsingsområder i perioden 2015 -2018	7
3.1. Lekens betydning for barns utvikling	7
3.2. Arbeid mot mobbing	8
3.3. Realfag – undring og glede knyttet til matematikk og naturfag	9
4. Andre viktige områder det arbeides med i perioden	10
4.1. Språk	10
4.2. Foreldresamarbeid.....	10
4.3. Barn i risiko	11
4.4. Barn med særlige behov	11
4.5. Kosthold og fysisk aktivitet.....	12
4.6. Fra barnehage til skole	12

Forord

Kommunestyret i Bærum vedtok 29. april 2015 *Barnehagemelding 2015 – 2025*. Barnehagemeldingen skal bidra til at vi får:

- *Et likeverdig barnehagetilbud med høy kvalitet i Bærumsbarnehagene*
- *Et strategisk grunnlagsdokument som skal tjene som grunnlag for veivalg og beslutninger i enkeltsaker og ved behandling av handlingsprogram*
- *Gi god informasjon til foresatte om de kvalitative satsingsområdene i Bærumsbarnehagene i årene fremover*

Barnehagemeldingen må også ses i sammenheng med kommunens øvrige styringsdokumenter, blant annet kommuneplanens samfunnsdel som har et mål som sier:

Vi vil:

- *Bidra til at barn og unge får trygge oppvekstsvilkår*

Vi skal:

- *Satse på tjenester som bidrar til å styrke trygghet og tilhørighet for barn, unge og deres foreldre*
- *Handle raskt når vi er bekymret for barn og unges livssituasjon, og sørge for rask hjelp til å mestre egne liv (tidlig innsats)*
- *Sikre at alle får et godt tilrettelagt opplæringstilbud (bedre læring)*

Barnehagemeldingen har blitt utarbeidet i samarbeid med og med innspill fra alle barnehagene i Bærum, andre tjenesteområder og foreldrerepresentanter. Kapittelet *Barns medvirkning i arbeidet med Barnehagemeldingen* beskriver hvordan barn har medvirket i arbeidet med meldingen.

Barnehagemeldingen skal følges opp gjennom en tiltaksplan og med rapporteringer som sikrer at meldingens strategier blir fulgt opp og implementert.

Kvalitetsplan 1 2015 - 2018 er den første tiltaksplanen for oppfølging av Barnehagemeldingen. Planen tar for seg innholdet i og opplegget for det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

I tråd med målsettingen om at alle barnehager skal identifisere seg som en del av Bærumsbarnehagene har representanter fra alle barnehagene deltatt i arbeidet med utarbeidelse av *Kvalitetsplan 1 2015 – 2018*. Foreldrerepresentanter v/Bærum FUB (Foreldreutvalg Barnehager) har også gitt innspill til planen.

1. Innledning

Barnehagemelding 2015-2025 skal bidra til å utvikle og ivareta kvaliteten for alle barn og foreldre, slik at det blir et likeverdig og enhetlig barnehagetilbud i alle Bærums barnehager. Kvalitetsplanen viser hvordan det arbeides med å omsette barnehagemeldingens satsingsområder til praksis.

Nyere forskning bekrefter at høy kvalitet på barnehagetilbudet virker positivt inn på barns utvikling, og god omsorg i barnehagen anses som avgjørende for all læring og for utvikling av psykisk helse. Satsingsområdene i barnehagemeldingen skal sikre alle barn i Bærumsbarnehagen trygghet, trivsel, omsorg, læring og god utvikling. Å oppleve mestring er avgjørende for utvikling av en god selvfølelse og et positivt selvbilde. Mestring handler om opplevelsen av å være kompetent og følelsen av å kunne håndtere omgivelsene. Tidlig innsats, mestringsperspektivet og samarbeid og samhandling skal vektlegges i Bærumsbarnehagen.

Barnehagen skal ses på som første trinn i utdanningsløpet, og lek, språk og god helse er spesielle faglige satsingsområder. Forskning viser at gode relasjoner mellom barn og voksne og barn imellom er avgjørende for å skape gode lærings- og omsorgsmiljøer. Gode barnehager er avhengig av de ansattes kompetanse og kompetanseutvikling og rekruttering er viktig i denne satsingen.

Barnehagene utvikler og former sin egen praksis i samsvar med barnehagemeldingens mål og satsingsområder. Barnehagenes utvikling følges ved rapporteringer.

I den første tre-årsperioden skal kvalitetsutvikling i det pedagogiske arbeidet foregå hovedsakelig innenfor satsingsområdene:

- Lekens betydning for barns utvikling
- Arbeid mot mobbing
- Realfag – undring og glede knyttet til matematikk og naturfag

I tillegg vil andre områder, som barn fra språklige minoriteter, foreldresamarbeid, barn med særlige behov, kosthold og fysisk aktivitet ha fokus. Overgangen mellom barnehage og skole er også et område det skal arbeides med.

2. Kvalitetsutvikling i barnehagene

For å få kunnskap om barnehagenes kvalitet og sikre en utvikling av Bærumsbarnehagen til et likeverdige og enhetlige barnehager, må barnehagenes kvalitetsutvikling bygge på analyser og vurderinger av behov i den enkelte barnehage. Det skal utvikles et rapporteringsverktøy, en ståstedsanalyse, som viser både barnehagens ståsted og behov for kvalitetsutvikling, samt kvaliteten på barnehagetilbudet samlet i kommunen. Områdene det skal rapporteres på er standarder knyttet til barnehagemeldingens mål og strategier, «Vi skal ...».

Et sentralt styringsverktøy for kvalitetsutvikling er barnehagens årsplan. Det utarbeides en årsplanmal, som skal tas i bruk av alle barnehager fra barnehageåret 2016-2017.

Andre verktøy i kvalitetsarbeidet kan være dokumentasjoner av det pedagogiske arbeidet, vurderingsarbeider, refleksjonsmøter, planleggingsrutiner, foreldreundersøkelser og barnesamtaler.

I denne første treårsperioden skal det satses på å gi barnehagene tilbud om grunnleggende kompetanse i pedagogisk ledelse og ledelse av endringsarbeid, observasjon av barn, barns sosiale og emosjonelle utvikling (Trygghetssirkelen-COS) og barnehagens samfunnsmandat. Alle barnehager skal ha sin egen kompetanseutviklingsplan for både grunnleggende kompetanseutvikling og hvordan det arbeides med de faglige satsingsområdene i barnehagemeldingen.

2.1. Analyse, vurdering og utviklingsarbeider

Vi skal:

Utarbeide system for innhenting av relevante styringsdata for alle barnehagene, herunder informasjon om hvordan barnehagene implementerer mål og strategier i barnehagemeldingen

Samle og anvende all informasjon og data til systematisk oppfølging og styring av barnehagesektoren samlet sett i Bærum

Ståstedsanalysen skal hjelpe barnehagene til å utvikle sin egen praksis og bidra til gode refleksjonsprosesser om barnehagens praksis blant de ansatte og med foreldrene. Den skal hjelpe barnehagene til å peke ut de områdene som skal prioriteres i videre endrings- og utviklingsarbeid. Planen for dette arbeidet nedfelles i barnehagens årsplan.

Barnehagekontoret følger opp kvalitetsutviklingstiltakene barnehagene iverksetter. Informasjonen fra ståstedsanalysen brukes til systematisk oppfølging og veiledning av den enkelte barnehagen og til styring av barnehagesektoren i Bærum samlet sett. Barnehagene får tilbud om hjelp til utviklingsarbeider, ut i fra behov som fremkommer i ståstedsanalysen. Det blir i tillegg gitt tilbud om veiledning og dialogmøter. Ståstedsanalysen iverksettes i løpet av 2016.

Det vil også bli foretatt brukerundersøkelser blant foreldrene og barna i løpet av perioden 2016 - 2018.

2.2. Årsplan som styringsverktøy

Årsplanen er det viktigste verktøyet for barnehagens arbeid og utvikling. Årsplanen skal beskrive hvordan barnehagen arbeider konkret med utgangspunkt i både *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* og *Barnehagemelding 2015-2025*. Det skal fremkomme i årsplanen hvordan barnehagen arbeider med det pedagogiske innholdet, hvilke utfordringer barnehagen har (jf. ståstedsanalyse) og hvordan det arbeides med kvalitetsutviklingen ved hjelp av utviklingsarbeider, kompetanseutvikling og systemutvikling.

Det skal utarbeides en mal for årsplanens innhold for Bærumsbarnehagen. Dette arbeidet startet opp høsten 2015.

2.3. Grunnleggende kompetanse for Bærumsbarnehagene

Den mest avgjørende faktoren for god kvalitet i barnehagen er personalets kompetanse. God kompetanse utvikles best ved at den foregår i barnehagen og der hvor alle ansatte er involvert. Det satses derfor på kompetanseutvikling som i stor grad foregår i barnehagene. I tillegg tilbys barnehagene faglig påfyll og støtte i form av kurs. Det utarbeides sentrale kompetanseplaner for Bærumsbarnehagen for hvert år, som skal støtte barnehagenes utviklingsarbeider og kompetanseheving. Tilbudet om grunnkompetanse vil foregå over en treårsperiode og starter høsten 2015. Samtidig vil barnehagene i denne perioden også få tilbud om kompetanseheving innenfor de faglige satsingsområdene lek, arbeid mot mobbing og realfag.

Pedagogisk ledelse – kompetanse i ledelse av utviklingsarbeider

Utgangspunktet for all kvalitetsutvikling er at barnehagene innehar kompetanse i å lede utviklingsarbeider. Derfor videreføres kompetanseutviklingen i endringsledelse, som startet opp 2014, som et tilbud til alle barnehager fra våren 2016.

Grunnkompetanse for assistenter

Vi skal:

Utarbeide en grunnleggende opplæringspakke for alle assistenter som skal arbeide i barnehagene i Bærum

I samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) starter opplæring for nye assistenter fra høsten 2015. Kompetanseutviklingen innebærer innføring i barnehagens samfunnsmandat, voksenrollen og kompetanse i barns lek og samspill.

Observasjonskompetanse

Vi skal:

Følge opp, dokumentere og jevnlig evaluere resultatene av de tiltak som er iverksatt, og endre kurs når tiltakene ikke gir positiv effekt for barnet

Sørge for systematisk observasjon av barna før foreldresamtaler

Systematisk observasjon av barna i barnehagen er en nøkkel for å gjøre en god analyse av det enkelte barns behov for oppfølging i barnehagen.

Våren 2016 settes det i gang en kursrekke med innføring i ulike former for observasjon av barn i barnehage. Kurset vil innebære faglig kompetanse og oppfølging av arbeidet i barnehagene med samlinger og workshops. Dette skal bidra til både et systemisk og systematisk arbeid med barna i barnehagen.

Kompetanse om barns sosiale og emosjonelle utvikling

Vi skal:

Arbeide systematisk med å skape omsorg, trivsel og trygghet for alle barn

Tilrettelegge det daglige omsorgsarbeidet og hverdagsrutinene på en måte som gjør at dette blir gode opplevelser for alle barn

Alle barnehager skal få kompetanse i bruk av *Trygghets sirkelen* (Circle of Security) som er et rammeverk for å forstå barns sosiale og emosjonelle utvikling. Dette vil gi personalet kunnskaper om barns behov for trygg tilknytning og gi dem redskaper for å skape god omsorg, trivsel og trygghet for hvert enkelt barn. Kompetanseutviklingen starter opp våren 2016.

3. Satsingsområder i perioden 2015 -2018

De faglige satsingsområdene skal føre til en god utvikling for hvert enkelt barn i Bærumsbarnehagen. Alle barnehager skal arbeide systematisk med satsingsområdene lek, forebyggende mobbing og realfag. Dette skal bidra til likeverdige og enhetlige barnehager i det pedagogiske arbeidet.

3.1. Lekens betydning for barns utvikling

Lek er den viktigste aktiviteten for barnehagebarn og den skal ha en stor plass i deres liv. Leken er barnas måte å være på og det er gjennom leken barna gjør livskvalifiserende erfaringer. Leken handler om læring på alle områder samtidig som den er viktig for kreativ utfoldelse. Leken har også en egenverdi og den gir barna glede, frihet og fravær av forventninger. Undersøkelser viser at det viktigste for barnehagebarn er å få delta i lek, og at det verste for barn er å ikke få delta i lek. Alle barn skal ha muligheter til å ha venner og oppleve vennskap i Bærumsbarnehagen.

Vi skal:

Arbeide systematisk med å stimulere og utvikle samspillsferdigheter hos alle barn

Gi tid og rom til leken i barnehagen

Sørge for synlig tilstedeværelse og aktiv voksendeltakelse i lek

Øke kunnskapen i barnehagene om barns psykososiale utvikling, egenledelsesferdigheter og lekens betydning

Utarbeide årsplaner som beskriver barnehagens konkrete arbeid med forståelse av og tilrettelegging for lekens egenverdi i alle aldersgrupper

Sette inn tiltak tidlig for de barna som trenger ekstra støtte eller tilrettelegging for å mestre sosialt samspill og være en positiv deltaker i leken

Følge opp, dokumentere og jevnlig evaluere resultatene av de tiltak som er iverksatt, og endre kurs når tiltakene ikke gir positiv effekt for barnet

Tiltak i barnehagen

- Styrke alle ansattes kompetanse i lek, samspillsferdigheter og egenledelsesferdigheter
- Være opptatt av lekens egenverdi her og nå
- Styrke de ansattes observasjonsferdigheter

Vi vil at alle barn skal ha en venn i barnehagen og oppleve glede og mestring ved å leke sammen med andre. Barnehagen skal ha lekemiljøer i barnehagen som gir barn med særskilte utfordringer rom og muligheter for å være den beste versjonen av seg selv i lek og samspill med andre barn

- Tilrettelegge for variert lek inne og ute (rom og materiell)
- Ha en fleksibel organisering og struktur på barnehagedagen
- Avsette store deler av dagen til ulike former for lek
- Aktive tilstedeværende og deltagende voksne som støtter barna i leken
- Ha voksenstyrte lekegrupper etter behov
- Arbeide med barns relasjonsferdigheter

3.2. Arbeid mot mobbing

Ingen barn skal mobbe eller bli mobbet i barnehagen. Barns opplevelse av seg selv og sin egenverdi utvikler seg i samspill med omgivelsene. Mobbing er alvorlig fordi det har store personlige konsekvenser. Barn som utsettes for mobbing fratras både livsmot og verdighet. Forskning viser at både barn som mobber og barns som har opplevd mobbing har en forhøyet risiko for å utvikle psykiske vansker senere. Arbeidet for å forebygge mobbing, marginalisering og utenforskap starter derfor allerede i barnehagen. Barnehagene i Bærum skal handle raskt og ta de grep som er nødvendige for at eventuell mobbing opphører. Samarbeid med foreldrene står sentralt i det miljøskapende og mobbeforebyggende arbeidet i barnehagene. Aktiv medvirkning og godt samarbeid med foreldre er avgjørende dersom mobbing oppstår.

Vi vil at ingen barn blir mobbet i barnehagen

Vi skal:

Utarbeide overordnede retningslinjer for det psykososiale miljøet i barnehagen

Implementere mobbeforebyggende tiltak i alle barnehager som vi ut i fra forskning vet er virksomme

Samarbeide med foreldrene om felles ansvar for å forhindre marginalisering og forebygge mobbing blant barna i barnehagen

Tiltak i barnehagen

- *Handlingsplan mot mobbing* trer i kraft 1.1.2016
- Med utgangspunkt i handlingsplanen mot mobbing utarbeider hver enkelt barnehage en tiltaksplan.
- Styrke de ansattes kompetanse i arbeidet mot mobbing
- Systematisk observasjon
- Arbeide med barns samspillsferdigheter
- Ha bevisste måter å møte uønsket atferd på (varme og tydelige voksne)
- Arbeide med at alle barna har venner
- Refleksjon over barnehagens tiltak og praksis
- Ha mobbing som tema på foreldremøter

3.3. Real FAG – undring og glede knyttet til matematikk og naturfag

Real FAG er en fellesbetegnelse for de naturvitenskapelige fagene og omfatter både matematikk og naturfag. Barn har en naturlig interesse for real FAG og evne til å lære real FAG allerede i barnehagealder. Matematikk og naturfag er ofte en naturlig del av det som skjer i barnehagen. Real FAG stimulerer barns kognitive utvikling og dette vil kunne påvirke senere prestasjoner både i real FAG og andre fag. Det barn lærer av real FAG i barnehagen dannes et viktig grunnlag for senere læring i real FAGene på skolen. Barns tidlige matematikkunnskap har effekt på senere skoleprestasjoner og danner et viktig grunnlag for senere matematikklæring. Tall og telling blir fremhevet som spesielt viktige områder. Forskningen i både matematikk og naturfag legger stor vekt på at læring i barnehagen bør innrettes som undersøkende læring. Læringen bør ta utgangspunkt i det barn vet og ønsker å vite, deres nysgjerrighet og undring.

Vi vil at alle barn skal oppleve undring og glede knyttet til matematikk og naturfag

Bærum er en real FAGskommune og deltar i den nasjonale real FAGsstrategien for barnehage og skole. I Bærum gjennomføres prosjektet som et samarbeid mellom barnehage og skole der målet er å gjøre arbeidet med tall og tallforståelse helhetlig og sammenhengende.

Vi skal:

Gi barna ulike opplevelser fra lek med tall og former

Stimulere til barns glede over naturen og skape undring over naturens mangfoldighet

Tiltak i barnehagen

- Styrke de ansattes kompetanse i arbeidet med matematikk og naturfag
- Innhente kompetanse fra Matematikksenteret og Naturfagsenteret
- Flette real FAG inn i lek og hverdagsaktivitetene
- Knytte arbeidet med real FAG til arbeidet med barnas språkutvikling
- Bruke bevisst matematikk og naturfag ute
- Innhente og bruke erfaringer fra real FAGsprosjektet i Bærum

4. Andre viktige områder det arbeides med i perioden

I tillegg til barnehagenes arbeid med de satsingsområdene, skal det gjennom sentrale tiltak og tverrfaglige arbeidsgrupper tilrettelegges for barnehagenes arbeid med minoritetsspråklige barn, foreldresamarbeid, barn med særlige behov, kosthold og fysisk aktivitet og overgangen mellom barnehage og skole.

4.1. Språk

Barns språkutvikling er et av de viktigste områdene barnehagene arbeider med. Språk var et prioritert satsingsområde for barnehagene i perioden 2010 – 2015. I denne perioden ble *Språksenteret for barnehagene* etablert og barnehagene får kompetanse og hjelp til arbeidet med barnas språkutvikling herfra.

Barn fra språklige minoriteter

Alle flerspråklige barn skal ha gode norskferdigheter før skolestart. Andelen flerspråklige barn i barnehagene skal økes.

Vi skal:

Styrke språkopplæring hos barn med svake norskferdigheter og involvere flerspråklige foreldre i barnas språkstimulering

Utarbeide nye rutiner for å sikre mer aktivt arbeid når det gjelder informasjon og rekruttering av flerkulturelle barn i barnehagen

Sette tidlig inn gode språkstimuleringstiltak for barn med behov for ekstra språkinnsats, og jevnlig evaluere virkningen av de tiltakene som er iverksatt

Tiltak

Barnehagene samarbeider med Språksenteret om ulike tiltak for å styrke språkmiljøet.

En tverrfaglig arbeidsgruppe som utarbeider en konkret plan for tiltak som skal bidra til å øke andelen minoritetsspråklige barn i barnehagen. Dette gjøres i samarbeid med barnehagene, helsestasjonene og Flyktningkontoret.

4.2. Foreldresamarbeid

Samarbeid med foreldrene står sentralt i arbeid i barnehagene og foreldrene er viktige medspillere.

Vi skal:

Implementere enhetlige rutiner for foreldresamarbeid i alle barnehager

Sørge for systematisk observasjon av barna før foreldresamtaler

Implementere «Veileder i foreldresamtale» i alle barnehager

Tiltak

Mål og strategier som er beskrevet over gjennomføres i alle barnehager.

En arbeidsgruppe utarbeider en veileder for foreldresamarbeid i Bærumsbarnehagen.

4.3. Barn i risiko

Barnehagen skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller og sørge for at alle barn møter en praksis som gir dem et betydningsfullt fundament.

Vi skal:

Sørge for en enhetlig praksis for det tverrfaglige arbeidet i barnehagene i Bærum

Ha flere og tidligere meldinger fra barnehage til barnevernet for å kunne sette inn de riktige tiltakene tidlig

Innrette den tverrfaglige innsatsen slik at barn og foreldre opplever at hjelpen er virksom og godt koordinert

Sørge for at det går kort tid fra bekymring oppstår til tiltak er iverksatt for barnet i barnehagen

Implementere satsningen «Barn i risiko» i alle barnehager

Tiltak

Tverrfaglig innsatsteam som et samarbeid mellom barnehage, skole og Barne- og ungdomstjenesten (BUT), jf. «Sammen for barn og unge», innføres 1.1.2016. Barnehagene kontakter innsatsteamet ved behov og trekker foreldrene med i samarbeidet.

Alle barnehager deltar i kompetansesatsingen «Barn i risiko».

4.4. Barn med særlige behov

Barn med særlige behov skal få et barnehagetilbud som er tilrettelagt slik at de kan benytte plass i barnehage og spesialpedagogisk hjelp skal gis for å sikre at barn som har behov som er mer omfattende eller skiller seg fra behovet til barn på samme alder får tidlig og god hjelp. Barnehagemeldingen legger til grunn at barnehagene skal preges av et systematisk og bevisst arbeid når det gjelder variasjon og toleranse for ulikhet.

Vi skal:

Arbeide systematisk med å stimulere og utvikle samspillsferdigheter hos alle barn

Drive aktivt veilednings- og holdningsarbeid for å utvide normalitetsbegrepet og informere om hva som ligger innenfor et barns normalutvikling til alle barnehageansatte

Arbeide systematisk med å tilrettelegge for at barn med særskilte utfordringer skal få gode lærings- og mestringsopplevelser

Styrke ansattes relasjonsferdigheter

Opprette en veiledningsfunksjon som kan bistå og veilede barnehageansatte i relasjonsarbeid

Vurdere hvordan ressursinnsatsen innen barnehagesektoren kan dreies og rettes inn i tråd med den enkelte barnehages utfordringsprofil

Tiltak

Det opprettes et veiledningssenter for barnehagen i samarbeid med Barne- og ungdomstjenesten (PP-tjenesten).

4.5. Kosthold og fysisk aktivitet

Barn tilbringer mange timer hver dag i barnehagen, og mat og drikke i barnehagen utgjør en betydelig del av barns totale kosthold. Barnehagen har ansvar for å legge til rette for måltider som fremmer helse, og skal bidra til at barna får gode vaner når det gjelder kosthold. Barnehagen er en egnet arena til å innarbeide gode vaner for fysisk aktivitet. Leken er en stor del av den fysiske aktiviteten. Helsedirektoratet har utarbeidet anbefalinger for kosthold og fysisk aktivitet i barnehagen.

Vi skal:

Implementere overordnede retningslinjer for kosthold og fysisk aktivitet i barnehagene

Tiltak

Barnehagene bruker de overordnede retningslinjene for kosthold og fysisk aktivitet fra Helsedirektoratet i sitt daglige arbeid.

4.6. Fra barnehage til skole

Barnehagen som læringsarena vektlegges i økende grad, og skoleforberedende aktiviteter for de eldste barna kan være viktig for at de skal være godt rustet til å møte den nye verdenen som skolen representerer. Barna i Bærum skal være godt forberedt på skolehverdagen.

Vi skal:

Forberede barna på skolehverdagen og skape positive forventninger til skolestart

Foreta jevnlig vurdering av samarbeidet mellom barnehage og skole/SFO

Tiltak

Alle barnehager deltar i samarbeidet med skole om å skape gode overganger fra barnehage til skole og SFO.

Samarbeidsordningen mellom barnehage og skole/SFO evalueres.